

I M A J 1910

Da jeg er blevet opfordret til at skrive lidt til Deres nye blad skal jeg forsøge at huske lidt tilbage fra i. maj 1910. Jeg blev fæstet som opsynskar, det var dengang ikke på kontrakt, men på skudsmålsbog.

Jeg begyndte på afdeling G-H, ja, undskyld at jeg bruger bogstavbetegnelser i stedet for numre, dem kender jeg ikke. Jeg gjorde min entré og blev modtaget af en opsynskar med en lang pipe i munden og blev derpå præsenteret for overopsynet og gjort bekendt med, hvad jeg havde at gøre og rette mig efter.

Jeg skulle være reserveopsyn med en løn af 25 kr. pr. måned. Der var tre forskellige lønsatser, stuemanden og jeg fik 25 kr., køkkenmanden 22,50 og cellepasseren 27,50 kr. Såre beskedent, men det var jo gangse lønninger.

Når dagens gerning begyndte kl. 6 skulle patienterne op, og kl. 6.30 fik de dagens første måltid. Det bestod af rugbrød og mælk og blev serveret i to stuer i kælderen. I det ene hjørne af stuen var der et bord til opsynet, og alle vore måltider blev indtaget sammen med patienterne. Det var ikke altid lige hyggeligt, men vanen kan jo gøre meget. Når morgenmåltidet var endt blev patienterne lukket i gården hvis vejret ellers var til det, og så begyndte rengøringen af opholdsstuerne. Den skulle helst være tilendebragt kl. 8.30, da dagens andet måltid blev serveret. Hvis jeg husker rigtigt bestod det af to skiver rugbrød med ost samt øl eller the.

Kl. 9 skulle de udearbejdende patienter på arbejde, og så skulle jeg igang med rengøringen af sovestuerne. Den skulle helst være tilendebragt kl. 11.30, da blev middagen serveret. Derpå var der en lille pause til kl. 13.30, hvorefter de patienter, der skulle arbejde ude, måtte afsted igen til kl. 15.30, så hjem til eftermiddagskaffe og så igang igen til kl. 17.30. Nu skulle de vaskes og gøres klar til aftenmaden kl. 18.30. Den bestod af rugbrød med forskelligt pålæg, men kun to slags. For dette måltid var overstået kunne der slappes af til kl. 19.30, hvorefter forberedelserne til natten begyndte. De mest urenlige patienter blev bragt op til toiletterne ved sovestuerne, fik en glycerinindsprøjtning og blev sat på potte, der var jo kun plads til to på W.C.erne. Når klokken var 20, var de alle i seng.

Så slog frihedens time for os andre, der havde en arbejdsdag fra kl. 6 morgen til kl. 8 aften uden fritimer, og så kunne vi tillade os at gå ud til kl. 23, hvis tiden ikke slog til, kunne vi nådigst få et nattegn til kl. 24, højst til kl. 1.

Når der nu ses tilbage fra den gang og til nu, er der jo sket store forandringer til det bedre, selvom der efter min ringe mening endnu mangler noget i plejepersonalets forhold.

Forhenværende Opsyn.

"LANDSFØRENINGEN SINDSLIDENDES VEL" har offentliggjort beretningen om foreningens virke i 1966/67.

En større artikel om foreningens arbejde og formål vil komme i et af de næste numre af bladet, så det emne vil vi lade ligge her, og blot kaste et flygtigt blik på beretningen.

Der fortælles om, at foreningen er engageret i oprettelsen af et beskyttet værksted i Viborg, i kollegieplaner i Aarhus og Glostrup. Foreningen råder over klausulerede gaver til patienter i Aarhus og til patienter i Erønderlev. Foreningen fortæller, at Augustenborg-kredsen har formidlet en gave på 10.000 kr. fra en anonym giver til skizofreniforskningen. Der er oprettet lokalkredse i Vedsted (fortsættes næste side, nederst.)

1910

Jeg skal her forsøge at give et lille overblik over, hvordan patienterne boede i årene omkring 1910, men det kan kun blive for den bygning, jeg var på, for på det tidspunkt havde jeg ikke nået at få et helhedsindtryk af, hvad der var og hvordan der så ud på de andre bygninger. Det er altså afdeling 9, der må holde for denne gang. Jeg begynder med stuerne, altså opholdsstuerne. Den første var for de bedre patienter, den næste for de dårligere, og de to stuer var forbundet med en dør imellem. Den sidste og for de dårligste var der kun adgang til fra korridoren og det var sikkert også det rigtigste, for dér var alle de mest uvenlige patienter anbragt. Daglig tale gik den under navnet "lortestuen", og det var ikke helt ved siden af. Der var ikke glene uvenlige, men også urolige patienter. Mange af dem sad fastspændt til de bænke, de sad på, og bæltet, de blev spændt med, var et 10-12 centimeter bredt læderbælte, som var polstret på indersiden, vel nok af hensyn til, at det ikke skulle gnave når det sad på samme sted dag efter dag. Stort set var møblementet ens for alle tre stuer, den eneste forskel var, at på den bedste stue var der nogle enkelte bænke, der var polstret lige dér, hvor patienterne skulle sidde. Den stol, opsynet havde at sidde på, var også polstret, ellers lignede den det øvrige inventar. Foran sin stol havde opsynet et lille træbord, og på bordpladen var der malet et skakbræt, så hvis der var en af patienterne, som havde lyst til et spil, kunne han få det, men det var nu mest dam, der blev spillet. Lige en ting til: der var ingen løse billeder på væggene, men derimod var der malet et par på væggen i den forreste stue. Som læserne kan se var der jo ikke megen lykke.

Allersidet i gangen var der en dør ind til venstre til cellegangen. Der var tre celler, de to var beregnet til at tage mod farlige og urolige. Møblementet bestod af en seng som var skruet fast til gulvet. Foroven fandtes et lille vindue med jernstænger for, og dørene var cirka 2½ tomme tykke og med tre låse i. Muren, hvor de sad, havde afrundede hjørner; det var af hensyn til patienterne, at der ingen skarpe kanter måtte være.

Den sidste af de tre celler var mere almindelig med et almindeligt vindue med skodder for. For enden af gangen fandtes et skab, som blev brugt til medicin og tøj. Over dørene ind til cellerne var der, hvad vi kaldte en lyskasse. Da der endnu anvendtes gas, var der indvendig et tykt ståltrådsnet for, mod gangen en glasrude, der var til at åbne, så vi kunne tænde gassen. Inden jeg forlader stuen skal bemærkes, at der i enden af korridoren var WC'er til højre. De var lukket med en trævæg med to øre, og dér indenfor var der to WC'er med en stor trækasse omkring. De var ikke særlig nemme at holde i orden, for de, der benyttede dem, var jo ikke lige renlige.

Køkkenet havde skabe og bord og gashord og trappe ned til spisestuen i kælderen. Det skal lige bemærkes, at alle døre ned til kælderen blev sikret med en særlig lås hver aften kl. 8. Det samme skete med hoveddøren.

Nu om første sal. Det bliver i omvendt orden, det bliver det dårligste, der kommer først. Som i stuen tre celler med indgang fra korridoren, men ellers lidt mere menneskelig. Der var almindelige vinduer med skodder for, men som nedenunder var senene skruet fast, og så ellers et lille skab i korridoren til lidt undertøj og andre ting. Der skulle være noget for nattevagten at tage af - det var jo ret almindeligt, at der skulle skiftes lidt i løbet af natten.

Herefter lidt om sovestuerne. Den første var for de dårligste og de mest urenlige patienter. Der var træsenge, de fleste af dem med lukket bund. De havde et lille fald fra hovedenden og til fodenden. Midt i bunden var

(fortsættes side 10)

1910

Men opberning end velbrudene

Lidt om patienternes behandling i mine første år ved hospitalet - eller som det den gang kaldtes: Anstalten. Jeg tror nok, at på det tidspunkt var det den rigtige benævnelse, for det var faktisk en forvaringsanstalt. Det gjaldt den gang om at få de syge anbragt et sted, hvor de ikke var til gene for omgivelserne. Legevidenskaben på sindssygeområdet var den gang ikke så udviklet som den er i dag. Sindsyge var den gang et onde, som det gjaldt om at få på afstand. De syge kunne være en fare for deres omgivelser.

Men behandlingen på anstalten var jo heller ikke så god. De midler, der var til rådighed, var ikke store. Der var faktisk ikke andet end noget beroligende medicin, hovedsagelig kloral og midinal og noget kloralmorfin og så endelig varme bade, når der var tale om meget urolige patienter. Et sådant bad cirka een time om dagen. Det kunne jo være enerverende nok for dem, der skulle både patienten og badets varmegrader. Der var jo ikke store muligheder for helbredelse, så når en patient var havnet på det, vi kaldte de kroniske afdelinger, var det næsten ensbetydende med, at det var for livstid. Men der kunne trods alt ske mirakler. Jeg husker et enkelt tilfælde, hvor vi havde en patient, som efter hvad der blev sagt havde gået på afdelingen i flere år og aldrig sagt et ord, men som pludselig en dag, han gik rundt i cellegården, kom hen og spurgte opsynet, hvad klokken var. Fra den dag begyndte han at interessere sig for, hvad der foregik, og et par måneder efter blev han udskrevet, og jeg har aldrig hørt, at han senere skulle være kommet tilbage. Det var, hvad vi kaldte et enestående tilfælde.

Det var lidt om behandlingen. Og nu lidt om, hvad der blev gjort til opmuntring og fornøjelse for patienterne. Lad mig begynde med julen. På afdelingen blev der pyntet med granguirlander på den bedste stue og over døren med grangrene og små flag og papirsroser, og så var der et juletræ og juleaften en lille gave til hver patient, alt efter vedkommendes tilstand. Julemiddagen bestod af risengrød og flæskesteg. Det var upåklageligt og inden sengetid blev der serveret kaffe med julekage.

Anden juledag var der juletræ i festsalen. Et rigtig godt gammeldags juletræ med flag og juleposer og hvad der ellers hørte til. Træet var midt i salen og så blev der gået rundt om det og sunget julesange. Når det var ovre, blev træet skubbet over i et hjørne og så blev der dækket op til kaffe, og efter den blev salen ryddet og der blev danset til klokken elleve.

Og så var der i løbet af vinteren et par baller. Det var faktisk også den eneste underholdning indtil sommeren kom. Sommeren begyndte med bål ved stranden Sankt Hansaften og så kom senere det bedste af det hele: Sommerflugten, der den gang gik til Fæne. På det tidspunkt var der et hotel på øen og turen derover foregik fra badebroen i en lille damper fra Kolding. Der var medbragt kaffe og aftensmad og så blev der ellers danset. Det foregik altså i årene før der blev færgeforbindelse mellem byen og Snoghøj, men da forbindelsen blev etableret dér, gik sommerturen til den side - men det har jo været berørt i en anden artikel.

Det var i det store og hele, hvad der var af underholdning for patienterne.

Opsynet.

KUNSTFORENING - (fortsat fra side 7) kontingentet var, véd jeg ikke, for hvor trådte firmaet til. Vi betalte naturligvis selv et kontingent og overskuddet gik til indkøb af kunstværker lige fra malerier til bøger, som så blev bortloddet til medlemmerne en gang om året.

Det var i store træk, hvad jeg har været med til i en kunstforening, men betingelsen for at starte en sådan forening må jo være, at der melder sig tilstrækkelig mange interesserede.

AASE JENSEN, lokal 94.

1910

FRA OPSYN TIL PLEJER.

.....

Hvis jeg nu husker lidt forkert, må De have mig undskyldt, det er jo snart mange år siden, det, jeg fortæller om, skete, men hvis jeg husker rigtigt, var det vor afdelingslege og første reservelæge, der udgav den første lærebog som optakt til uddannelsen til plejere og plejersker. Den var velsagtens ikke så fuldkommen, som den, der benyttes i dag, men det var da en begyndelse. Som opsyn havde der jo ikke været nogen uddannelse. Det, vi havde brug for, måtte vi selv se at finde ud af. Men nu fik vi alle oplysninger gennem den nye lærebog, og samtidig kom vi til undervisning. Der lærte vi at lægge alle forskellige forbindinger og givte kunstigt åndedræt - men det var jo ikke det, der bruges i dag; den gang var mund-til-næse-metoden ikke kommet frem. Undervisningen varede cirka et halvt år, så var der en plejer, plejerske og plejer. - På det tidspunkt havde vi endnu mandlig overplejer, men det varede ikke så længe, så kom den første afdelingssygeplejerske - så havde vi en mere at passe på, men det gik jo, for hun opholdt sig mest på sit kontor.

Opsynet var udsat for det

Men nu, hvor vi havde fået titelforandring, skulle vi også til at se lidt på, hvad der skete på andre afdelinger, så vi blev beordret til tjeneste på særlige afdelinger; det var nærmest modtagelsesafdelingerne. Det var de vigtigste. Der skulle vi helst være i cirka tre måneder.

Spørste

Da det nu var lævet om fra opsyn til plejer, skulle der jo også helst ske en forbedring for personalet. Det begyndte med, at vi fik egen spisestue. Det var et stort gode at blive fri for at spise sammen med patienterne. Samtidig blev lønnen lige stor for alle i stedet for som før med tre forskellige lønsatser.

Bedre bolig-
indhold

Boligforholdene blev også bedre efterhånden som der blev bygget til personalet. Det var det, vi kaldte nybygningerne. Den første, der blev bygget, var til de kvindelige nattevagter. Mærkeligt nok var de mandlige nattevagter gifte og boede i byen, så der var der ingen problemer med. Vi andre af det mandlige personale måtte på det tidspunkt ikke gifte os. Vi skulle leve i celibat, og jeg skal også indrømme, at lønningerne ikke indbød til at stifte eget hjem! På et lidt senere tidspunkt blev det til, at vi allernådigst kunne søge om tilladelse til giftermål.

Men som sagt: Den første bygning var til kvindelige nattevagter. Den næste blev til plejerne. Det var en stor dag, da vi kunne flytte fra afdelingen og ind på eget værelse! Det var et stort fremskridt, selv om vi skulle fyre i kakkelovn. Det var herligt at have eget værelse - nu kunne vi da endelig modtage besøg og være kontrol med besøget til at brænde lys. Det skulle helst være slukket klokken elleve, men efterhånden blev der set lidt gennem fingre med det, hvis bare der var roligt.

Men på det tidspunkt var der efterhånden kommet flere kvinder på afdelingerne. Så de værelser, vi flyttede fra, blev optaget af afdelingspiger, der fik det år-bøjde, plejerne havde haft på sovnetuerne. Efterhånden blev nybygning tre, som vi brugte til patienterne. Ja, det var den gang! Det vi var glade for i den tid, der ikke i dag, der stilles stadig større krav! Nu er det selvfølgelig, at der skal fyres i kakkelovn, i dag er værelserne for små og ingen badeværelser og hvad ved jeg. Men een ting er vist: Det er nu ikke alt det moderne, der er lige godt. Jeg tager lige et lille eksempel: De nye bygninger, der er blevet bygget nede ved dammen. Der ville jeg rigtig bo, kun med udsigt oven på de gamle grå patientbygninger! Men når bare det er moderne, så er det jo godt!

OPSYNET.

1910 - fortsat fra side 4.

lavet en rende, som sluttede med et lille hul og herunder var der anbragt en skuffe med plads til en natpote. Denne skuffe var låset og kunne kun åbnes med nøgle. Samme sengs indhold bestod af en halmsæk, en mindre til hovedpude og over dette et blågarnslagen af en kvalitet, som sikkert ikke findes i dag, og så et tæppe. Vi kaldte dem for celletæpper, de var meget tykke og så godt som umulige at rive i stykker.

Det var nogle af de dårligste, de bedre senge var anderledes. Der var ikke fast bund, men tremmer og to lag madrasser; den i bunden var en tangmadræs, den øverste krølhårs, og der fandtes hovedpude og almindelige lagener og tæpper. På stuen var der to vaskekummer, som i lighed med W.C-erne var omgivet af et traskab med et par låger, der var til at låse. I skabet opbevarede sæbe og børster og hvad der ellers skulle bruges. Stuen var til 8 mand. På samme måde som i cellerne var der en lyskasse over dørene, og til at tænde blusset havde vi en cirka en meter lang, tynd jernstang med et træhåndtag i den ene ende og en lille filet ridse i den anden, den passede lige til gashanen. Om denne jernstang havde vi rullet en tælleprås, og den tændte vi før der blev drejet op for gassen, så samtidig med, at gashanen blev åbnet, var blusset tændt. Fanerne kunne ikke åbnes med fingrene.

På anden sal var sengene ens over det hele. I stedet for celler var der en firsengsstue og et enkelt værelse. Men der var andre problemer at tage hensyn til, når patienterne skulle i seng. Der var som på den dårlige stue en del, som skulle spændes fast til sengen, og det skete med samme slags bæltter, som den, der brugtes om dagen. Andre skulle have handsker på. Der brugtes to forskellige slags, enten drejls- eller læderhandsker, alt efter som patienterne var tilbøjelige til at rive itu. Disse handsker blev skruet fast om håndleddet og kunne ikke skrues af og på uden en nøgle, som kaldtes en handskenøgle. Det skal lige bemærkes, at den afdeling kun var for kronisk syge. Der fandtes også senge, der var polstret indvendig og op omkring kanterne, så vidt jeg ved var de kun på indlæggelsesafdelingen den gang.

Jeg skal lige fortælle, at dengang var der tre forskellige forplejninger, 1. 2. og 3.. Der, hvor jeg var, havde vi en enkelt 1. og 2. patient. Den eneste forskel var, at de havde eget tøj og så hørte der en særlig kost til; de spiste ikke sammen med de andre patienter, så det gav altid ekstra arbejde.

OPSYNET.

PATIENTBIBLIOTEKET - fortsat fra side 2.

Poulsen, C.M.: Fugle ved vinduet. 1966 (58.8)
Religionernes digtning. Ved Aage Marcus. 1966 (29)
Ringsted, Henrik V.: Omkring Tysklands fald. 1945 (94-41)
Skou, Ulla Poulsen: Til alle årets tider. 1966 (99.4)
Sting og sømme. 200 gamle og nye broderisting. 2 udgave. 1966. (64-66)
Svampe i farver. Af Else og Hans Hvass. 4. oplag. 1966. (57.4)
U.S.A. Udgivet af Life's redaktion. 1966. (48.63)
Vore gamle tropekolonier. 2. udgave. 1967. (46.8) 3. Dansk Vestindien 1848-80

NYE UNIFORMER.

Kvartermesteren, lættevægterne og portneren har fået nye uniformer. De er teryline og er dejlig lette og tilsyneladende meget mere praktiske end de gamle af "Holmens klædestof".

Uniformskacketten har også fået en "ansigtsløftning", idet pullen er blevet højere. - - - Vi bliver helt moderne at se på...

"NOTESBLOKKEN". Udgives og fremstilles på Statshospitalet i Middelfart. Redaktion: Afdelingssygeplejerske Aase Højgaard, Plejer Preben Balle, Hospitalsbetjent Poul Hegerslund, Assistent Leif Selch, Overassistent Jørgen Jørgensen (ansvarshavende). Sælges i oplysningen for 50 øre og omdeles gratis til hver afdeling. Eftertryk forbudt.